

Отримано: 12 жовтня 2021 р.

Прорецензовано: 2 грудня 2021 р.

Прийнято до друку: 3 грудня 2021 р.

e-mail: sbitneva.irina@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2021-12(80)-150-153

Лобачова І. М. Комунікативна спрямованість слів іншомовного походження в мовленні сучасної молоді. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 12(80). С. 150–153.

УДК: 811.161.2: 811.111

Лобачова Ірина Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

КОМУНІКАТИВНА СПРЯМОВАНІСТЬ СЛІВ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ В МОВЛЕННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У статті з'ясовано місце англіцизмів в українській мові, визначено їх функціональні особливості в молодіжній комунікації. Виокремлено групи англійських запозичень, які стрияють розумінню певних реалій іншомовного середовища (прямі запозичення, деривати, кальковані слова, композити тощо); з'ясовано причини запозичення англіцизмів в українській мові (потреба в найменуванні нових предметів, понять і явищ; відсутність відповідного найменування тощо; необхідність конкретизації значення слова; виклик часу тощо); визначено функціональне навантаження англіцизмів (найменування абсолютно нового предмета, реалії або поняття, що виникло за межами україномовного світу; заміщення вже наявних у мові слів). З'ясовано, що англіцизми в молодіжній комунікації мають особливу стилістичну функціональність і представлені різними стилістичними мовними одиницями, які можуть вживатися для досягнення ефекту новизни, передачі колориту та мовного спрощення.

Ключові слова: англіцизми, жаргонізми, іншомовні запозичення, іншомовне середовище, комунікація, реалії, сленг, функціональність.

Iryna Lobachova,
PhD in Philology, Associate Professor,
SHEI "Donbas State Pedagogical University"

COMMUNICATIVE FUNCTION OF FOREIGN LANGUAGE BORROWINGS IN THE MODERN YOUTH SPEECH

The article clarifies the place of anglicisms in the Ukrainian language, identifies the functional features of English borrowings in youth communication. Anglicisms function organically in the modern lexical system of the Ukrainian language. They both freely entered various spheres of public life, and the speech of young people, who react quickly to foreign language innovations, actively using them in their communication. The main characteristic of young people's speech is using slang, jargon and anglicisms, which leads to the simplification of the language of communication. It is found out that the existence of anglicisms in the modern Ukrainian language is a response to external circumstances: the growing importance of English for future career prospects, improving personal skills, the establishment of international relations of Ukraine with foreign English-speaking countries, popularization of Western culture, way of life, views, etc. It is singled out the groups of English borrowings, which allow to join the understanding of certain realities of a foreign language environment: direct borrowings, derivatives, exoticisms, foreign exclamations, composites, etc. It is found out that the reasons for borrowing anglicisms in the Ukrainian language are the need to name new objects, concepts and phenomena; the lack of appropriate name; the need to specify the meaning of the word; time challenge; the need to convey due to anglicisms ambiguous descriptive inversions, etc. The functional goal of anglicisms is determined: the name of a completely new subject, reality or concept that arose outside the Ukrainian-speaking world; replacement of words already available in the language. Anglicisms in youth communication have a special stylistic functionality and are represented by different stylistic language units that can be used for different purposes, mainly to achieve the effect of novelty, color transfer and language simplification.

Key words: anglicisms, jargon, foreign language borrowings, foreign language environment, communication, realities, slang, functionality.

У наш час практично всі мови існують у тісній взаємодії, тому запозичення слів є абсолютно природним, а іноді й необхідним процесом для розвитку певної мови. За останні 20 років ХХІ ст. слова іншомовного походження – англіцизми – щільно ввійшли в повсякденний побут і, крім того, офіційно визнані сучасними українськими словниками. Особливо проникнення іншомовних лексем в українську мовну систему обумовлено стрімким входженням і налагодженням зв'язків України з англійськими країнами ЄС. Іншомовні лексеми не лише вільно ввійшли в різні сфери суспільного життя: культуру, політику, спорт, бізнес, економіку, науку тощо, а й у мовлення молоді, що стрімко реагує на іншомовні новотвори, активно вживаючи їх у своєму спілкуванні. З огляду на це дослідження англійських запозичень в українському молодіжному спілкуванні є **актуальним**, бо дозволяє охарактеризувати нові віяння в лексичному складі української мови.

Мета статті полягає у визначенні функціональних особливостей англіцизмів у молодіжній комунікації. Відповідно до поставленої мети окреслено такі **завдання**: 1) з'ясувати місце слів англійського походження – англіцизмів – в українській мові; 2) визначити функціональні особливості англіцизмів у молодіжній комунікації. Для вирішення поставлених завдань були використані такі **методи дослідження**: аналітичний метод, метод суцільної вибірки, метод узагальнення та описовий метод.

У сучасному науковому обігу наявні дослідження вітчизняних лінгвістів, що присвячені проблемі функціонування англійських запозичень та особливостям їх освоєння мовами-реципієнтами (Л. Архипенко, О. Дьолог, М. Жовтобрюх, І. Огієнко, О. Потебня, В. Сімонок, Л. Симоненко та ін.); теоретичному осмисленню семантико-граматичних процесів, що виникають під час запозичення іншомовних слів (О. Ахманова, С. Бережана, В. Виноградов, Ю. Жлуктенко, В. Караулов, О. Муромцева, О. Пономарів, А. Поповський, Д. Шмельов та ін.); дослідженню екстралінгвальних і лінгвальних ознак англіцизмів

(В. Аристова, І. Василенко, Л. Крисін, С. Рижикова, Г. Сергеева, В. Симонок та ін.). Однак дослідження проблеми комунікативної спрямованості слів іншомовного походження в мовленні сучасної молоді потребують нових обґрунтувань.

Комунікація завжди відігравала домінуючу роль у житті людства, бо вона є вирішальною умовою для його існування. Крім того, ефективна комунікація є запорукою успіху будь-якої справи з огляду на те, що вона являє собою взаємопронизану діяльність, яка охоплює майже всі аспекти суспільного життя [4, с. 232].

Термін «комунікація» походить від латинського слова «communicatio», що означає «єдність, повідомлення, з'єднання» і передбачає передачу та обмін загальними ідеями, думками або інформацією між двома або більше особами для досягнення взаєморозуміння. Мета комунікації полягає в тому, щоб спонукати до дії, проінформувати або висловити певну думку. Комунікація – це двосторонній процес: зворотний зв'язок між одержувачем і мовцем, що є її істотним компонентом [5].

Під час вивчення мовлення молоді важливим пунктом є живе / інтерактивне спілкування між представниками певної вікової групи, бо воно, безумовно, є одним із найбільш значущих сфер її життєдіяльності. Від рівня успішності комунікації залежатиме, наскільки правильно і стабільно буде сформована майбутня особистість [3, с. 198]. Більш молоде покоління знаходиться в постійному прагненні піти якомога далі від мови спілкування дорослих (батьків, учителів, бабусь, дідусів та ін.), тому залежно від зміни покоління змінюється і мовлення.

Головною характеристикою мовлення молоді є використання сленгу. Це відносно стійкий для певного періоду, стилістично маркований лексичний пласт (іменники, прикметники та дієслова, що позначають побутові явища, предмети, процеси і ознаки); компонент експресивного просторіччя, що входить до складу літературної мови, дещо неоднорідний за своїми джерелами, ступенем наближення до літературного стандарту тощо.

Сленг веде до спрощення мови спілкування, що не завжди є позитивним моментом у деяких ситуаціях, зокрема на діловому або науковому рівні, хоча існує думка про те, що немає в сленгу нічого особливо небезпечного: можна вільно лавірувати у своєму мовленні між ним і літературною мовою. Головне, що сленгові слова можна замінити літературними. Зазначимо, що молодіжний сленг мінливий і оновлює свій склад із розвитком нового покоління; це важливий компонент процесу розвитку мови і її різноманіття завдяки освоєнню нових слів, що сприяє збагаченню словникового складу мови.

Молодіжний сленг – це один із видів групових жаргонів, який використовується в мовленні молоді, що характеризується активним уживанням, відкритістю, проникненням у розмовну мову інших верств населення, великою кількістю англіцизмів, створених на базі англійських або інтернаціональних коренів [7, с.198].

За останні десятиліття ХХІ ст. англійська мова набула провідного значення в колі молоді через її популяризацію як засобу міжкультурної комунікації. До того ж значна кількість молодіжних жаргонізмів – це слова, які запозичені з англійської мови, але так і не мають власне українського відповідника, хоча з часом вони можуть набути статусу загальноновживаних слів, і їх розуміють навіть ті люди, які ніколи в житті не вивчали англійську, наприклад: *респект* (respect) – повага, *лузер* (loser) – невдаха, *крейзі* (crazy) – божевільний, *прайсовий* (price) – дорогий, *бест / бестовий* (best) – краший, *лав сторі* (love story) – любовна історія, *дарлінг* (darling) – дорогенька.

Мова і мовлення, як і людське суспільство, змінюється з плином часу: наявні слова в мові можуть змінювати своє звукове оформлення, значення, форми, що були сталими впродовж багатьох століть, або зовсім зникнути, їх можуть замінити інші слова, що пов'язані з історією самої мови як частиною життя народу-носія, із розвитком його матеріальної і духовної культури, природними умовами його проживання, соціальним розвитком, контактами з іншими народами. Одним із природних процесів зміни лексико-семантичної системи будь-якої мови є запозичення, які природно функціонують у кожній мові світу.

Запозиченням вважається така мовна одиниця, яка переходить із мови-донора в мову-реципієнта в результаті економічних, політичних і культурних зв'язків народів й асимілюється в цій мові (оформлюється за правилами і засобами цієї мови) і фіксується в словниках [1]. На сьогодні в сучасну українську мову швидкими темпами проникають англомовні слова – англіцизми – як відповідь на зовнішні обставини: зростання значення англійської мови для кар'єрних можливостей, майбутніх перспектив у професійній діяльності, удосконалення особистих навичок, налагодження міжнародних зв'язків України із зарубіжними англомовними країнами, популяризація західної культури, способу життя, поглядів тощо.

Визначимо англіцизми як слова, що запозичені з англійської мови в будь-яку іншу мову. У наш час використання англіцизмів та похідних від них слів вийшло за межі професійних сфер спілкування або авторського стилю сучасної української літератури, вони дуже популярні в ЗМІ та рекламі. Проникнення англіцизмів в українську (особливо письмову) мову йде настільки стрімко і масштабно, що викликає занепокоєння в лінгвістів і мовознавців, бо його наслідки можуть бути незворотними для української мови [2]. Але також наявна думка про те, що мова має здатність до самоочищення, і природний процес запозичення не може якось кардинально його змінити, а сучасне масове вживання англіцизмів – це всього лише тенденція часу. Усе більша кількість дослідників розглядає мову як спільну діяльність (взаємодію) членів соціуму, спрямовану на підтримку гомеостатичної системи «біологічний вид – середовище» [6, с. 83]. У результаті цієї діяльності формується мовне середовище (когнітивна область мовних взаємодій), яке насамперед визначає розвиток і формування як окремої людини, так і соціуму загалом. У процесі мовних взаємодій люди орієнтуються в навколишньому середовищі: соціокультурному, фізичному, історичному тощо. Успішність і ефективність такої орієнтації залежить від здатності інтерпретувати мовні знаки різних рівнів складності, у такий спосіб сама інтерпретація залежить від накопиченого досвіду, набутого у взаємодіях із мовним середовищем, зокрема з іншомовними лексемами.

Отже, охарактеризуємо такі групи англомовних запозичень, які дозволяють долучитися до розуміння певних реалій іншомовного середовища:

- 1) прями запозичення (слово наявне в українській мові майже в тому самому вигляді і значенні, що і в мові оригіналу: *уїк-енд* (вихідні), *мані* (гроші), *кеш* (готівка) тощо;
- 2) деривати (ці слова утворені приєднанням до іншомовного кореня українського суфікса, префікса та закінчення: *аскати* (to ask – просити), *бузити* (busy – неспокійний, метушливий), *банкувати* (bank – фонд, запас);
- 3) кальковані слова (слова іншомовного походження, що вживаються зі збереженням їх фонетичного і графічного образу: *меню*, *пароль*, *диск*, *вірус*, *клуб*, *саркофаг*);

4) екзотизми (слова, які характеризують специфічні національні звичаї інших народів і вживаються під час опису іншомовної дійсності, вони не мають українських відповідників: чіпси (chips), хот-дог (hot-dog), чізбургер (cheeseburger);

5) іншомовні вигуки (ці слова зазвичай мають лексичні еквіваленти, але стилістично від них відрізняються і закріплюються в тій чи тій сфері спілкування як виразний засіб, що надає мові особливої експресії: о'кей (OK), вау (Wow!), о-о-о (Ohh!) тощо);

6) композити (слова, що складаються з двох англійських слів: секонд хенд – магазин, який торгує одягом, що був у використанні; відеосалон – кімната для перегляду фільмів; coffee house – дім кави) тощо.

Крім того, іншомовні запозичення можна поділити на дві групи за походженням:

1) слова, що прийшли в мову, як найменування нового предмета, явища, нової реалії або є термінами, які мають інтернаціональний характер; їх уживання в мові переважно виправдане: офшор, рейтинг, файл, сайт, боулінг, скейтборд, міксер тощо;

2) слова, які мають синоніми в українській мові і можуть бути цілком замінені українським еквівалентом: сингл, пілінг, ліфтинг, ланч, паркінг, тінейджер, сейл, мінівен тощо).

З'ясовано, що причинами запозичення англіцизмів в українській мові можуть бути такі:

1) потреба в найменуванні нових предметів, понять і явищ. У зв'язку зі швидким розвитком і поширенням інформаційних технологій у повсякденному житті з'явилося багато нових предметів, які вимагають певного найменування (*сканер, інтернет, ноутбук, диск, сайт* тощо). Так спостерігаємо значну кількість англіцизмів у лексичному складі української мови через доцільність використовувати вже наявні слова іншої мови, ніж винаходити нові;

2) відсутність відповідного (більш точного) найменування: 17 % новітніх англіцизмів міцно увійшли в словник ділової людини саме у зв'язку з відсутністю відповідного найменування в мові-реципієнта (спонсор, спрей, дайджест, віртуальний тощо);

3) необхідність конкретизації значення слова (сендвіч: гамбургер, фішбургер, чікенбургер тощо);

4) виклик часу (знання англійської мови молоддю і застосування в певних життєвих ситуаціях може вказувати на те, що молоде покоління «в тренді», тримає руку на пульсі, стежить за новими віяннями, і це просто модно, престижно використовувати англіцизми-новотвори у своєму мовленні для завоювання поваги співрозмовника або порозуміння. Так, на їх думку, слово «шопінг» звучить привабливіше, ніж слово «похід за покупками», «перфоменс» замість «вистави»; «ексклюзивний» замість «винятковий» тощо;

5) необхідність передати завдяки англіцизмам багатозначні описові звороти (квіз – радіо- або телевізійна гра, що складається з питань і відповідей на різні теми з призами; мотель – готель для автотуристів; брифінг – коротка пресконференція для журналістів; фрістайл – фігурне катання на лижах тощо);

6) експресивність новизни (багато фірм і компаній у своїх назвах використовують англіцизми, щоб привернути увагу новизною звучання: Beeline, Life, Skylink, Westland тощо) тощо.

Найголовніша і домінуюча функція слів у мові – це найменування предметів, явищ і їх властивостей. Відповідно найголовніша функція запозиченої англійської лексики – це найменування абсолютно нового предмета, реалії або поняття, що виникло за межами україномовного світу. У час інтенсивних зрушень у всіх сферах суспільного життя і швидкого розвитку технологій не лише люди, але й мови не встигають адаптуватися до нових понять і явищ сучасного світу, тому це цілком природний процес запозичення англійських слів, для того щоб заповнити мовні прогалини у власній мові, наприклад: спойлер, фреш, шоурум, біткоїн, криптовалюта тощо.

Друга функція англіцизмів в українській мові – це заміщення вже наявних у ній слів. Ця функція не має ніякого лексико-понятійного сенсу для мови, а є безпосереднім витісненням вкорінених слів і спробою вплинути на внутрішню культуру мови і суспільства (лайфхак – корисна порада; харасмент – домагання; батл – змагання; фейк – фальшивий; логістика – перевезення; напрямок – тренд; булінг – цькування тощо).

З огляду на вищевикладене можна виділити дві основні групи лексем відповідно до їх функцій в українській мові: 1) лексичні одиниці, що називають нові поняття або явища, які з'явилися водночас із новими реаліями сучасного життя (бейсбол, криптовалюта, мультиплекс, IMAX, GPS, інклюзивний, інновації тощо); із розвитком нових комунікаційних систем (Wifi, USB, Viber, Інстаграм, лайки, блогер, гуглити, постити тощо); із процесами глобалізації в усіх сферах (майстер-клас, фітнес, SPA, паркур, хостел, промоутер, провайдер, флешмоб, фрілансер тощо); 2) англіцизми, без яких українська мова цілком може обійтися, але їх вживання часто пов'язане з небажанням підібрати наявні в українській мові еквіваленти (дивайс, гаджет, ресепшн, дисконт, булінг, апгрейд, супервайзер, фідбек, фейк, лайфхак тощо); із небажанням бути зрозумілими для аудиторії (коворкінг, логістика, стартап, айдентика, реновація, рестайлінг, стендап, франшиза, драфт, блекфут, трейдер тощо); із необхідністю підвищити рівень якості або престижності на не дуже затребуваний товар, привернути увагу до повсякденних проблем, послуг (аутліт, дисконт, стік, шугаринг, колорування, лофери, снікери, клінінг, хедхантер, чайлдфрі, дігер, барбер, хайп тощо).

Англіцизми в молодіжній комунікації мають особливу стилістичну функціональність і представлені різними стилістичними мовними одиницями, які можуть вживатися для різних цілей, переважно для досягнення:

1) ефекту новизни (його можна спостерігати в тому випадку, коли англійське лексема ще невідома або не так часто зустрічається в усному мовленні або текстах, бо ще не міцно вкоренилися в мові. Молоде покоління вдається до використання таких англіцизмів переважно для того, щоб домогтися максимально модного звучання і відокремити себе від старшого покоління або від однолітків, показавши свою «унікальність» і «незвичайність» завдяки використанню іншомовних новотворів.);

2) передачі колориту (багато англіцизмів, які часто передаються через цитати, використовуються в текстах або усному мовленні для ілюстрації відповідної обстановки або соціальної групи. Наприклад, за допомогою англіцизмів не складає труднощів передати мову шоу-бізнесу (бекстейдж, дизайнер, селебріті, кліпмейкер, інстаграмер, кліпмейкер, шоурум тощо) або мову молоді (сейл, гаражсейл, ланч, бранч, лузер тощо);

3) мовне спрощення (на сьогодні можна спостерігати дуже яскраву тенденцію до спрощення мови, особливо в живому розмовному мовленні: у сучасній молоді не вистачає часу висловлюватися складними мовними конструкціями, тому більшість схильна вдаватися до одного ємного англійського слова, ніж використовувати цілий вираз із рідної мови. Крім того, англіцизми часто використовуються для уточнення, якщо слово-замінник в українській мові має більш широке значення.).

Проаналізований матеріал дозволяє дійти **висновків**, що людина, суспільство і мовне середовище складають єдину систему, у якій зміна або дисфункція хоча б одного з компонентів веде до зміни в усій системі. Так, англіцизми органічно функціонують у сучасній лексичній системі української мови. Вони не лише вільно ввійшли в різні сфери суспільного життя, а й у мовлення молоді, що стрімко реагує на іншомовні новотвори, активно вживаючи їх у своєму спілкуванні. Головною характеристикою мовлення молоді є використання сленгу, жаргонізмів та англіцизмів, що веде до спрощення мови спілкування. До того ж молодіжний сленг мінливий і оновлює свій склад із розвитком нового покоління і сприяє збагаченню словникового складу мови. З'ясовано, що поява в сучасній українській мові англіцизмів – це відповідь на зовнішні обставини: зростання значення англійської мови для кар'єрних можливостей, майбутніх перспектив у професійній діяльності, удосконалення особистих навичок, налагодження міжнародних зв'язків України із зарубіжними англомовними країнами, популяризація західної культури, способу життя, поглядів тощо. Виокремлено групи англомовних запозичень, які дозволяють долучитися до розуміння певних реалій іншомовного середовища: прями запозичення, деривати, кальковані слова, екзотизми, іншомовні вигукки, композити. З'ясовано, що причинами запозичення англіцизмів в українській мові є потреба в найменуванні нових предметів, понять і явищ; відсутність відповідного (більш точного) найменування; необхідність конкретизації значення слова; виклик часу; необхідність передати завдяки англіцизмам багатозначні описові звороти тощо. Визначено функціональне навантаження англіцизмів: найменування абсолютно нового предмета, реалії або поняття, що виникло за межами україномовного світу; заміщення вже наявних у мові слів.

Англіцизми в молодіжній комунікації мають особливу стилістичну функціональність і представлені різними стилістичними мовними одиницями, які можуть вживатися для різних цілей, переважно для досягнення ефекту новизни, передачі колориту та мовного спрощення. У подальших розвідках заплановано дослідити функціональне навантаження англіцизмів, що активно використовуються молоддю для досягнення мовного спрощення.

Література:

1. Англіцизми в українській мові. URL: <https://vseosvita.ua/library/anglicizmi-v-ukrainskij-movi-184657.html> (дата звернення: 02.10.2021).
2. Дьолог О. Загальна характеристика складу новітніх англіцизмів в українській мові. URL: <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=251> (дата звернення: 02.10.2021).
3. Лобачова І. М. Мовна особистість і формування культури мовлення. *Вісник Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. Серія "Педагогіка"*. Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаника. 2013. Вип. 49. С. 197–201.
4. Лобачова І. М. Комунікативні вправи в удосконаленні іншомовної мовленнєвої компетентності майбутніх педагогів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»: зб. наук. пр. / ред. кол. : Козубовська І. В. (гол. ред.) та ін. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. Випуск 1 (48), Частина I. С. 231–235.*
5. Онуфрієнко Г., Черневич А. Термін «комунікація» в поняттєвому вимірі й лінгвістичному контексті. URL: <http://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-675-2010/termin-komunikacija-v-ponyattjevomu-vumiri-y> (дата звернення: 02.10.2021).
6. Сепір Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. Москва : Изд. группа «Прогресс», 1993. 656 с.
7. Сучасна українська літературна мова : підручник / за ред. А. П. Грищенка. Київ : Вища школа, 2002. 439 с.